

Dejan Rešetar,
student doktorskih studija Pravnog fakulteta
Univerziteta u Novom Sadu

LIŠENJE ŽIVOTA IZ SAMILOSTI*

SAŽETAK: U samom radu autor se osvrće na definisanje pojma eutanazije na početku i iznosi neka prethodna pitanja bitna za razgraničenje pojma aktivne i pasivne eutanazije i njihovog značaja. Prvi dio rada biće posvećen većim dijelom razvoju ideje eutanazije. Drugi dio rada je krivičnopravni dio. U njemu autor poseban akcenat stavlja na pozitivnopravno zakonodavstvo i članove 117. i 119. Krivičnog zakonika Republike Srbije. Autor pokušava da odredi mjesto eutanazije u našem sistemu krivičnog prava i pita se da li opravdano u KZ Srbije postoje dva krivična djela koji regulišu ovo pitanje.

Ključne reči: lišenje života iz samilosti, samoubistvo, navođenje na samoubistvo, eutanazija i krivično pravo

UVOD

Rijetko koje pitanje je u pravnoj nauci uopšte toliko polarizovalo naučnu, stručnu javnost kao pitanje eutanazije. Od najstarijih vremena i djela Platona, Tome Akvinskog, Tomasa Mora, pa do danas eutanazija kao ideja nije izgubila na značaju. Kako sadašnje stanje u uporednom i domaćem pravu pokazuje, teško da će se iznaći neko rješenje koje će biti opšteprihvaćeno, tj. u ovom trenutku pitanje jednoobraznog propisivanja eutanazije nije izvjesno. Naime,

---

* Rad primljen 24. 3. 2016. godine.

posmatrajući rješenja iz uporednog prava uočavamo tri velike grupe pristupa problemu eutanazije:

1. u prvoj grupi su zemlje koje su potpuno dekriminalizovale eutanaziju (npr. Holandija, Belgija, Luksemburg, Švajcarska, i tri američke države, Oregon, Montana i Vašington);
2. u drugoj grupi su zemlje u čijim pravnim sistemima eutanazija predstavlja privilegovan oblik ubistva (npr. Njemačka, Austrija, Srbija);
3. u trećoj grupi su zemlje u čijim pravnim sistemima eutanazija predstavlja ubistvo (npr. Engleska, Kina, zemlje južne Afrike¹).

Problem eutanazije nije ostao van interesovanja ni laičkog svijeta, jer svako može doći u situaciju da traži eutanaziju, bilo za sebe ili drugoga. Otvorena, gotovo fanatična podjela na pristalice i protivnike eutanazije pokazuje veličinu i značaj problema, i jednu trajnost, neprolaznost dijametralno suprotnih stavova.

Pitanja koje izazivaju dosta polemike i takođe duboku podjelu, a direktno su vezana za pitanje eutanazije, jesu sledeća: da li je čovjeku pored prava na život priznato i pravo na smrt? Kolika je vrijednost ljudskog života i da li postoje neki životi koji „nisu vrijedni življenja“? S te strane, debata o eutanaziji može da izgleda kao klasičan konflikt: individualno protiv opšteg (društvenog).

Smatramo da je posebno važno raspravljati o problemu eutanazije s obzirom da živimo u današnjem užurbanom dobu. „Upravo danas je kontakt bolesnika sa lekarom još više oslabljen zbog neumerene užurbanosti, i možemo reći krajnje površan. Ovaj odnos od koga toliko zavisi opstanak i lekara i pacijenta, može i treba da se uči, posebno danas kada je etika, a posebno etika lekara, u krizi.“²

POJMOVNO ODREĐENJE

Eutanazija je riječ grčkog porijekla koja ima više značenja. To je izvedenica od grčkih riječi „eu“ (dobro) i „thanatos“ (smrt). U doslovnom prevodu znači „dobra“ ili „blaga smrt.“³ Takođe može da znači i brzo i lako umiranje, gašenje života bez samrtnih bolova, ublažavanje smrti tako što se bolesnom daju narkotična sredstva (koja ljekar smije da pruži samo da bi olakšao umiranje, a nikako da bi ga ubrzao).⁴ Označena formulacija je preuzeta iz enciklo-

---

¹ Willem A Landman, *End-of-Life Decisions, Ethics and the Law – A Case for Statutory Legal Clarity and Reform in South Africa*, Geneva, 2012, 21 http://www.globethics.net/documents/4289936/13403252/FocusSeries_09_EndOfLifeDecision_Willem_text.pdf/e4c50a25-5c89-465b-b341-e7a957d5a1da, 10.02.2016.

² V. Jerotić, *Čovek i njegov identitet*, Ars Libri, Beograd, 2005, 35

³ I. Klajn, M. Šipka, *Veliki rečnik stranih reči i izraza*, Novi Sad, 2006, 469.

⁴ M. Vujaklija, *Leksikon stranih reči i izraza*, Beograd, 1980, 505.

pedije i odstupa od pojma eutanazije koji se koristi u pravu i zakonodavstvu.⁵ Neki autori u starijoj literaturi su eutanaziju nazivali terminom „ubistvo po pristanku“, navodeći (smatramo potpuno opravdano) da je to istovremeno pravni, psihološki, medicinski i fiziološki problem.⁶ Drugi, pak, tvrde da je to „ubistvo iz milosrđa“, kako se najčešće prevodi sa engleskog jezika, opasno pojmovno izvrtnje njenog pravog pojma.⁷ Eutanaziju možemo zapravo veoma široko definisati kao „problem koji nastaje u slučaju kad pacijent pokaže svoju želju da odbije, započne ili nastavi lečenje radi očuvanja života, ili moli da se upotrebi neko medicinsko sredstvo za ubrzanje bliske i neizbežne smrti, odnosno za oslobađanje od neprolazne patnje koju lekar ne može delotvorno da ublaži niti otkloni nijednim drugim raspoloživim medicinskim tretmanom“⁸. Takođe jedna od definicija koju pominje literatura je: „direktno namjerno ubistvo osobe koje je ponuđeno kao dio medicinske njege.“⁹

Eutanaziju možemo posmatrati u užem smislu i to kroz dva manifestaciona oblika: aktivnu i pasivnu eutanaziju.

Aktivna eutanazija predstavlja aktivno učestvovanje lica (ljekara, medicinskog osoblja, srodnika pacijenta) u bezbolnom prekidanju pacijentovog života, pri čemu lice daje pacijentu smrtonosnu supstancu. To je dakle jedna aktivna radnja, aktivan čin. Ovakav postupak bi mogao biti davanje injekcije sa smrtonosnim lijekom ili davanje prekomjerne doze nekog drugog lijeka „za koji se zna da će sigurno izazvati skraćenje života pacijenta“.¹⁰ Neki autori napominju da nema mjesta o zagovaranju aktivne eutanazije kod trajno nesvjesnih pacijenata.¹¹

Pasivna eutanazija predstavlja izvjesno prepuštanje umiranju iz milosrđa. Dakle to je jedan izostanak radnje, jedno nečinjenje, ili kako neki autori navode „izostanak liječenja potrebnog za održanje života“¹². Zbog specifičnosti napadnog objekta ona se može vrlo često izvršiti nečinjenjem, propuštanjem.

---

⁵ Slično, S. Marinović, *Euthanasia – pro et contra*, magistrski rad, Kragujevac, 1988, 13.

⁶ Vidi: Klajn-Tatić, *Dopustivost i zabrana eutanazije zavisno od načina izvršenja*, Aktuelni problemi u medicini, Institut društvenih nauka, Beograd, 1996, 123.

⁷ Vidi: B. Čejović, *Krivičnopravni problemi transplantacije delova ljudskog tela*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd 1974, 237.

⁸ Vidi: Klajn-Tatić, *Pravno-etički aspekti lekareve pomoći neizlečivo bolesnom pacijentu*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, godina LII, br. 1, 2005, 80–81.

⁹ Vidi: odluku Medicinskog savjeta Hong Konga iz novembra 2000. godine, u: A. Liu, *Analysis, Ah Bun and Euthanasia in Hong Kong*, 39 HKLJ 147, 2009, 7, [http://www.law.hku.hk/faculty/staff/Files/Ah%20Bun%20and%20Euthanasia%20HKLJ%20\(2009\).pdf](http://www.law.hku.hk/faculty/staff/Files/Ah%20Bun%20and%20Euthanasia%20HKLJ%20(2009).pdf) 4. 2. 2016.

¹⁰ Vidi: Klajn-Tatić, *Eutanazija i lekareva pomoć u samoubistvu*, Pomeramo granice, Institut društvenih nauka, Beograd 2007, 12.

¹¹ U našoj teoriji ovakav stav zastupa V. Klajn-Tatić.

¹² K. Turković, S. Roksandić Vidlička, A. Maršavelski, *Eutanazija i potpomognuto samoubojstvo – etičke dileme kriminalne politike*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17 br. 1/2010, Zagreb, 226

Ovakav postupak bi mogao biti uskraćivanje dalje terapije radi ubrzanja trenutka smrti (npr. nedavanje injekcije insulina teškom dijabetičaru koji je već zapao u komu, gašenje aparata za vještačko održavanje pacijenta u životu i sl.).

Eutanazija se može posmatrati i u širem smislu. U pravnoj literaturi se u širem smislu pod eutanazijom često obuhvata i ljekareva pomoć pri samoubistvu, „jer eutanazija (ubistvo na zahtjev) nije ništa drugo nego samoubistvo preko posrednika“¹³.

EUTANAZIJA U PRAVU REPUBLIKE SRBIJE

Lišenje života iz samilosti

„Ko liši života punoletno lice iz samilosti zbog teškog zdravstvenog stanja u kojem se to lice nalazi, a na njegov ozbiljan i izričit zahtev, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.“¹⁴ Kao što vidimo srpsko krivično pravo ne poznaje termin „eutanazija“, slično kao i drugi pravni sistemi u svijetu, već koristi termin „lišenje života iz samilosti.“

Lišenje života iz samilosti (kao oblik privilegovanog ubistva) se inkriminiše među grupom krivičnih djela protiv života i tijela (čl. 113–127). Sadrži sve konstitutivne elemente krivičnog djela ubistva (čl. 113). *Radnja krivičnog djela* je istovjetna kao kod krivičnog djela ubistva. To znači da se radnja sastoji u lišenju života drugog lica, najčešće činjenjem, a izuzetno i nečinjenjem. Imajući u vidu ciljno tumačenje, navodi Stojanović, radnja izvršenja je omeđena, ipak, voljom pasivnog subjekta. „Ako neko zahteva da bude lišen života na jedan način (npr. davanjem prekomerne doze medikamenata), a izvršilac to uradi na sasvim drugi način (npr. pucanjem iz vatrenog oružja), treba uzeti da postoji obično ubistvo a ne ovo delo.“¹⁵ Sporno je u teoriji izvršenje ovog krivičnog djela nečinjenjem,¹⁶ jer smatramo da nisu jasne granice između pojedinih oblika aktivne i pasivne eutanazije.

Biće krivičnog djela se sastoji u lišavanju života punoljetnog lica iz samilosti na njegov ozbiljan i izričit zahtjev, i to zbog teškog zdravstvenog stanja u kome se to lice nalazi.

¹³ N. Đurđević, *Odgovornost zbog samoubstva hospitalizovanog pacijenta*, Aktuelni problemi u medicini, Institut društvenih nauka, Beograd 1996, 230–231.

¹⁴ Čl. 117. Krivičnog Zakonika R.S. – *Službeni Glasnik R. S.*, br. 85/2005, 88/2005 -ispr., 107/2005 -ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012 i 104/2013.

¹⁵ Z. Stojanović, *Komentar Krivičnog zakonika*, *Službeni Glasnik R. S.*, Beograd, 2012, 411.

¹⁶ Tako, Z. Stojanović, *ibid*, 411.

Od razloga za isključenje *protivpravnosti* u vezi sa krivičnim djelom lišene života iz samilosti valja obrazložiti pristanak povrijeđenog. „Pristanak povrijeđenog u krivičnom pravu odnosi se na ozbiljnu, slobodnu, svesnu izjavljenu saglasnost povrijeđenog na nanesenu mu povredu.“¹⁷ Iz ovakve definicije pristanka povrijeđenog proističe da on mora ispunjavati sledeće uslove kako bi bio validan kao institut krivičnopravne dogmatike:

1. da je pristanak nesumnjivo dat, tj. da objektivno postoji;
2. da je dat prije izvršenja krivičnog djela ili prilikom izvršenja krivičnog djela, a ne naknadno;
3. da je lice koje daje pristanak sposobno da pristanak dâ;
4. da je pristanak ozbiljan i dat slobodno.¹⁸

Kada je u pitanju život, pristanak¹⁹ pasivnog subjekta (pacijenta) po srpskom krivičnom pravu ne može isključiti protivpravnost. Za to postoji jak razlog. Prije svega je to zaštita ljudskog života, kao specifičnog napadnog objekta. Društvo ima interes da štiti život svojih građana kao najviše pravno dobro, pa je zato protivpravno oduzimanje života iako je izvršeno na izričit zahtjev. Zakonodavac, dakle, zalazi u subjektivnu sferu pojedinca da bi ga bolje štutio, da bi na neki način promovisao opšte i društvene interese. Tako, neki autori govore o tome da čovjek nema pravo slobodno raspolagati individualnim dobrima na čijem održavanju počiva interes društva i stoga je opravdano postojanje kaznjivosti krivičnog djela iz čl. 117.²⁰

Do lišenja života mora doći usled ozbiljnog i izričitog zahtjeva pasivnog subjekta. Ozbiljan zahtjev će postojati ako je to stvarna volja i slobodna volja. Ako je pasivni subjekt usled bolesti nesposoban da sam odlučuje, slobodne volje nema, kao i u slučaju kad je sposobnost umanjena. Smatra se da pristanak ne postoji ni u slučajevima kad je zahtjev dat pod prinudom, prijetnjom, u zabludi, ili uopšte ako je iznuđen na bilo kakav drugi način. U tom slučaju treba uzeti da postoji krivično djelo ubistva a ne lišenja života iz samilosti. Zahtjev

---

¹⁷ B. Čejović, *Krivičnopravni problemi transplantacije delova ljudskog tela*, 1974, 233.

¹⁸ B. Čejović, *ibid.*, 233

¹⁹ Teorije o pristanku pacijenta su nastale po svemu sudeći u Njemačkom krivičnom zakoniku iz 1870. godine. Njime je bilo propisano da je nanošenje tjelesne povrede uz pristanak žrtve protivpravno samo onda kad je ovakva povreda, uprkos postojanju pristanka povrijeđenog, protivna dobrim običajima. Vidi opširno o teoriji pristanka i teoriji pretpostavljenog pristanka u: J. Kulaš, *Krivična odgovornost lekara i nadrilekara*, Policija, Beograd, 1939, 28–29; za pristanak i pretpostavljeni pristanak vidi detaljno u: F. Bačić, *Krivično pravo opći dio*, Informator, Zagreb, 1995, 171–172; za teorije o pristanku u medicinskom krivičnom pravu vidi poglavlja 1–5, splošni del. D. Korošec, *Medicinsko kazensko pravo*, Ljubljana, 2004, 41–151.

²⁰ A. Kurtović, I. Petrić, *Kazneno djelo usmrćenje na zahtjev i eutanazija*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Rijeci, Vol. 21, br. 2, 2000, 8; sličan stav zastupa i stariji dio naše pravne teorije kao što su Radovanović i Čejović. Uporedi i D. Korošec, *Medicinsko kazensko pravo*, Pravni fakultet, Ljubljana 2004, 170–171.

se smatra izričitim²¹ ako je formulisan jasno i konkretno. Nije potreban pisani zahtjev, već je dovoljna i konkludentna radnja, ali koja objektivno i jasno postoji. Zahtjev takođe mora biti jasno upućen prema određenoj osobi, izvršiocu krivičnog djela. U teoriji preovladava mišljenje da se ne može dati „blanko zahtjev“ koji bi „važio za ubuduće“ (npr. izjava lica da u slučaju da oboli nekad u budućnosti od neizlječive bolesti, ili više ne bude pri svijesti i sl.). Zahtjev stoga mora biti jasno formulisan prema izvršiocu krivičnog djela neposredno prije izvršenja i ne smije biti opozvan prije izvršenja djela. Krivično djelo se može izvršiti samo prema punoljetnom licu. Iz formulacije čl. 117, Z. Stojanović navodi da je punoljetstvo potrebno ne samo u vrijeme izvršenja krivičnog djela, nego i kod davanja samog pristanka.²² Pored uslova punoljetstva zakon pominje i jedan drugi bitan uslov. To je teško zdravstveno stanje pasivnog subjekta. Smatramo da je sintagma veoma široka i neodređena, a osvrnuvši se na uporednopravna rješenja takvo zdravstveno stanje moglo bi biti: poslednji stadijum neizlječive bolesti, trpljenje neizdrživih bolova koje pričinjava očiglednu patnju, siguran smrtonosni ishod u bliskom narednom periodu.²³

Pasivni subjekt mora biti lišen života umišljajno.²⁴ Izvršilac krivičnog djela je svjestan svih obilježja krivičnog djela i hoće njegovo izvršenje. Lišenje života s umišljajem je nesporno, jer je izvršilac donio odluku na osnovu izričitog i ozbiljnog traženja pasivnog subjekta. Ovaj dodatni subjektivni element bića krivičnog djela jeste pobuda. Smatra se da je motiv za lišenje života iz samilosti altruistički čin, nešto što je zapravo pozitivno društveno – moralno vrijednovano.²⁵

Zapriječena kazna za izvršenje ovog krivičnog djela je od 6 mjeseci do 5 godina. Istovjetnu odredbu sadrži i Krivični zakonik Crne Gore²⁶, Krivični zakonik Slovenije.²⁷ Krivični zakonik Hrvatske²⁸ predviđa nešto nižu kaznu (do 3 godine), i naziva krivično djelo „usmrćenje na zahtjev“ u st. 3. čl. 112.

---

²¹ O problemu izričitosti zahtjeva kod ovog krivičnog djela vidi interesantan slučaj i zaključak Novoseleca u: P. Novoselec, *Sudska praksa*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu Zagreb, vol. 12, br. 1/2005, 211–219.

²² Z. Stojanović, *Komentar Krivičnog zakonika*, 411. Na ovom mjestu valja postaviti sledeće pitanje: kako će se kvalifikovati djelo ako pasivni subjekt nije bio punoljetan u vrijeme davanja pristanka a bio je punoljetan u vrijeme izvršenja krivičnog djela? Da li bi sudija koji bi sudio kvalifikovao djelo kao lišenje života iz samilosti ili kao ubistvo?

²³ U pravu Holandije i nekih saveznih američkih država taj period iznosi 6 mjeseci.

²⁴ Isto navodi i Korošec i kaže da sva „eutanzijnska krivična djela“ moraju sadržati umišljaj (namjeru). D. Korošec, *Medicinsko kazensko pravo*, Pravni fakultet, Ljubljana 2004, 191.

²⁵ Tako, Z. Stojanović, *Komentar Krivičnog zakonika*, 412.

²⁶ *Krivični zakonik Republike C. Gore – Službeni list RCG*, br. 70/2003, 13/2004, 47/2006, 40/2008, 25/2010, 32/2011, 40/2013 i 56/2013.

²⁷ *Kazenski zakonik R. Slovenije – Uradni list*, št. 55/08, ispr., 66/08, 39/09, 91/11, 50/2012.

²⁸ *Kazneni zakon R. Hrvatske – Narodne novine* – 125/11, 144/12.

Navođenje na samoubistvo i pomaganje u samoubistvu

Samoubistvo u pravnim sistemima današnjice ne predstavlja krivično djelo. Tako je i u srpskom pravnom sistemu. Dekriminalizacija krivičnog djela samoubistva je počela od XVIII vijeka, a neke države su ga tek relativno skoro dekriminalizovale (Engleska od 1961,²⁹ Irska tek 1993³⁰). Međutim, imajući u vidu društvenu opasnost pomaganja u samoubistvu i navođenja na samoubistvo, potpuno je opravdano inkriminisati ih kao krivično djelo, što srpski zakonodavac i čini u čl. 119. KZ:

„Ko navede drugog na samoubistvo ili mu pomogne u izvršenju samoubistva, pa ovo bude izvršeno ili pokušano, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.

Ko drugom pomogne u izvršenju samoubistva pod uslovima iz čl. 117. ovog zakonika, pa ovo bude izvršeno ili pokušano, kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine.

Ko delo iz st. 1. ovog člana učini prema maloletniku ili prema licu koje se nalazi u stanju bitno smanjene uračunljivosti, kazniće se zatvorom od dve do deset godina.

Ako je delo iz st. 1. ovog člana učinjeno prema detetu ili neuračunljivom licu, učinilac će se kazniti po čl. 114. ovog zakonika.

Ko surovo ili nečovečno postupa sa licem koje se prema njemu nalazi u odnosu kakve podređenosti ili zavisnosti, pa ono usled takvog postupanja izvrši ili pokuša samoubistvo koje se može pripisati nehatu učinioca, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina.“

Iz čl. 119. KZ Srbije vidimo da krivično djelo čine jedan osnovni oblik (st. 1), jedan privilegovani oblik (st. 2. koji je u vezi sa čl. 117. – lišenje života iz samilosti), dva kvalifikovana oblika (st. 3. i st. 4) i jedan poseban oblik (st. 5)

Radnja krivičnog djela za st. 1–4. jeste navođenje na samoubistvo i pomaganje u samoubistvu. Radnja krivičnog djela se može izvršiti različitim načinima. Navoditi nekoga na samoubistvo znači uticati na različite načine na drugu osobu da izvrši samoubistvo, tj. s namjerom uticati na samu volju druge osobe da donese odluku o oduzimanju svog života. Pomagati u samoubistvu znači pružanje pomoći³¹ osobi koja je već donijela odluku o samoubistvu.³² St. 5. ima

²⁹ Z. Stojanović, O. Perić, *Krivično pravo posebni deo*, Pravni fakultet, Beograd 2003, 105.

³⁰ V. Grozdanić, *Krivičnopravni pogled na samoubistvo*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, LXII, 2/2009, 60, fn.17.

³¹ Pružanje pomoći se može shvatiti kao fizičko (npr. stavljanje na raspolaganje sredstva za izvršenje samoubistva u vidu smrtonosne injekcije ili vatrenog oružja) i psihičko (npr. davanje savjeta ili uputstava o efikasnom samoubistvu).

³² Tako, V. Grozdanić, *Krivičnopravni pogled na samoubistvo*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, LXII, 2/2009, 60.

specifičnu radnju izvršenja, jer se zahtjeva da izvršilac nečovječno postupi prema licu koje je izvršilo ili pokušalo samoubistvo, a prema izvršiocu se nalazi u podređenom ili zavisnom položaju.

Za svaki oblik iz čl. 119. nužno je da postoji kauzalna veza, tj. „da je radnjom navođenja izazvana ili učvršćena odluka kod nekog lica da izvrši samoubistvo, a da se radnjom pomaganja doprinese izvršenju samoubistva“³³. Posledica može biti kako samoubistvo tako i pokušaj samoubistva.

Ako se navodi na samoubistvo ili se pomaže u samoubistvu maloljetnoj osobi ili osobi čija je svijest da shvati značaj samoubistva bitno smanjena, za kažnjavanje izvršioaca nije nužno da je samoubistvo izvršeno, već je dovoljno da je samo pokušano. Ovo je prvi kvalifikovani oblik krivičnog djela.

Ako se navodi na samoubistvo ili se pomaže u samoubistvu djeteta ili osobe koja nije sposobna sama da rasuđuje, tj. da shvati značaj samoubistva i apsolutno ne vlada svojom voljom, djelo se kvalifikuje kao najteži oblik i izjednačava sa teškim ubistvom.

Poseban oblik je u situacijama kada se zbog nečovječnog, okrutnog postupanja prema licu koje u nekom odnosu zavisnosti ili podređenosti prema izvršiocu pasivni subjekt ubije, ili pokuša samoubistvo. Može se raditi o raznim vidovima psihičkog i fizičkog zlostavljanja, maltretiranja, šikaniranja i sl. Mora postojati kauzalna veza između takvog načina postupanja izvršioaca i samoubistva pasivnog subjekta.³⁴

Pristanak pasivnog subjekta ne isključuje protivpravnost, iz istih razloga koji su već ranije navedeni kod krivičnog djela iz čl. 117. mada, pod određenim uslovima možemo reći da je zajednički imenitelj oba krivična djela upravo pristanak povrijeđenog (pacijenta). Za razgraničenje ova dva krivična djela u praksi može da posluži i to da li radnju lišenja života preduzima ljekar (ili neko drugo lice) ili pacijent (pasivni subjekat).³⁵ Dokle god se, veli Đurđević, poslednja slobodna odluka nalazi u rukama pacijenta, radnje ljekara se mogu okarakterisati samo kao pomoć pri samoubistvu.³⁶ S druge strane, ako je odluka potpuno u rukama ljekara, radi se o krivičnom djelu iz čl. 117. „Razlika između aktivne pomoći u umiranju i pomoći pri samoubistvu neizlečivo bolesnog pacijenta odgovara u osnovi razlici izvršioaca krivičnog dela i saučesnika.“³⁷

Krivična djela iz stava 1–4. zahtijevaju umišljaj, dok posebni oblik u st. 5 zahtijeva samo nehat kao stepen krivice.

³³ Z. Stojanović, *Komentar Krivičnog zakonika*, Beograd 2012, 416.

³⁴ Z. Stojanović, *ibid.*, 418.

³⁵ N. Đurđević, *Odgovornost zbog samoubistva hospitalizovanog pacijenta*, Aktuelni problemi u medicini, Institut društvenih nauka, Beograd 1996, 231.

³⁶ N. Đurđević, *ibid.*, 231.

³⁷ N. Đurđević, *ibid.*, 231.

Zapriječena kazna za osnovni oblik je od 6 mjeseci do 5 godina zatvora. Za kvalifikovani oblik kazna iznosi od 2 do 10 godina zatvora. Za najteži oblik kazna zatvora je minimum 10 godina, ili od 30 do 40 godina. Za privilegovan oblik kazna zatvora je od 3 mjeseca do 3 godine. Za poseban oblik, kazna zatvora iznosi 6 mjeseci do 5 godina.

Interesantno je na ovom mjestu napomenuti da njemački krivični zakonik ne poznaje ovo krivično djelo i ne propisuje ga kao kažnjivo. Razlog je, navode njemački autori, čisto tehničko – racionalne prirode. Kako njemačko krivično pravo ne poznaje krivično djelo samoubistva, tako smatraju autori, ne bi trebalo da postoji ni krivično djelo pomaganje u samoubistvu i navođenje na samoubistvo.³⁸

ZAKLJUČAK

Smatramo da je srpski zakonodavac prateći uporedna rješenja inkriminisao mnoge oblike „eutanzije“ kroz članove 117. i 119. KZ. Prvenstveno aktivnu eutanaziju za koju je propisao dosta visok raspon kazne. Smatramo da je to potpuno opravdano, i u skladu sa pravnim tendencijama modernih pravnih sistema. Takođe, po našem mišljenju ispravno, zadržao je krivično djelo pomaganje u samoubistvu i navođenje na samoubistvo. Iako se srpska krivičnopravna teorija oslanja na njemačku teoriju prvenstveno (u njemačkom KZ ovo krivično djelo ne postoji), i dijelom na austrijsku teoriju krivičnog prava, zakonodavac ipak nije dekriminalizovao ovo krivično djelo uvidjevši značaj napadnog objekta za zajednicu, društvo. Ono što bismo možda dodali jeste da van zakonske regulative neizostavno ostaju neki modaliteti pasivne eutanazije (npr. pacijentovo odbijanje dalje terapije, obaveze ljekara koje nastaju u tom slučaju) i slučajevi indirektno eutanazije. Možda ima prostora da se nekom narednom izmjenom Krivičnog zakonika ova pitanja, koja sada spadaju u sivu zonu medicinskog krivičnog prava, riješe precizno. To bi bilo od višestranosti, i medicinarima i pravnicima, jer ne bi ostavljalo nedoumice u krivičnim procesima koji su značajno obojeni medicinskim sadržajem. Budući da naša krivična praksa još uvijek nije spremna da se uhvati u koštac sa tako specijalizovanim procesima, izražavamo bojazan da bi se mogle dešavati greške u kvalifikacijama samih krivičnih djela što bi dalje imalo za posledicu i nepravilna odmjerenja kazne.

---

³⁸ Tröndle/Fischer, *Strafgesetzbuch, Kommentar*, 52. Aufl. 2004, navedeno prema: Gabriele Wolfslast, *Physician Assisted Suicide and the German Criminal Law*, D. Birnbacher, E. Dahl (eds.), *Giving Death a Helping Hand*, Springer Science+Business Media B.V. 2008, 87.

LITERATURA

- Bačić, F., *Krivično pravo opći dio*, Informator, Zagreb, 1995.
- Korošec, D., *Medicinsko kazensko pravo*, GV Založba, Ljubljana, 2004.
- Kurtović, A., Petrić, I., *Kazneno djelo usmrćenje na zahtjev i eutanazija*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Rijeci, Vol. 21, br. 2, 2000.
- Landman, Willem A., *End-of-Life Decisions, Ethics and the Law – A Case for Statutory Legal Clarity and Reform in South Africa*, Geneva 2012, 21 http://www.globethics.net/documents/4289936/13403252/FocusSeries_09_EndOfLifeDecision_Willem_text.pdf/e4c50a25-5c89-465b-b341-e7a957d5a1da
- Liu, A., *Analysis, Ah Bun and Euthanasia in Hong Kong*, 39 HKLJ 147, 2009, 7 [http://www.law.hku.hk/faculty/staff/Files/Ah%20Bun%20and%20Euthanasia%20HKLJ%20\(2009\).pdf](http://www.law.hku.hk/faculty/staff/Files/Ah%20Bun%20and%20Euthanasia%20HKLJ%20(2009).pdf) 04.02.2016.
- Tröndle/Fischer, *Strafgesetzbuch, Kommentar*, 52. Aufl. 2004, navedeno prema: Gabriele Wolfslast, *Physician Assisted Suicide and the German Criminal Law*, D., Birnbacher, E., Dahl (eds.), *Giving Death a Helping Hand*, Springer Science+Business Media B. V., 2008.
- Turković, K., Roksandić Vidlička S., Maršavelski, A., *Eutanazija i potpomognuto samoubojstvo – etičke dileme kriminalne politike*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17 br. 1/2010, Zagreb, 226.
- Vujaklija, M., *Leksikon stranih reči i izraza*, Beograd, 1980, 505.
- Grozđanić, V., *Krivičnopravni pogled na samoubistvo*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, LXII, 2/2009.
- Durđević, N., *Odgovornost zbog samoubistva hospitalizovanog pacijenta*, Aktuelni problemi u medicini, Institut društvenih nauka, Beograd, 1996.
- Jerotić, V., *Čovjek i njegov identitet*, Ars Libri, Beograd, 2005.
- Klajn-Tatić, V., *Dopustivost i zabrana eutanazije zavisno od načina izvršenja*, Aktuelni problemi u medicini, Institut društvenih nauka, Beograd, 1996, 123.
- Klajn-Tatić, V., *Eutanazija i lekareva pomoć u samoubistvu*, Pomeramo granice, Institut društvenih nauka, Beograd, 2007.
- Klajn-Tatić, V., *Pravno-etički aspekti lekareve pomoći neizlečivo bolesnom pacijentu*, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, godina LII, br. 1, 2005, 80–81.
- Klajn, I., Šipka, M., *Veliki rečnik stranih reči i izraza*, Novi Sad, 2006, 469.
- Kulaš, J., *Krivična odgovornost lekara i nadrilekara*, Policija, Beograd 1939, 28–29.
- Marinović, S., *Euthanasia – pro et kontra*, magistrarski rad, Kragujevac, 1988, 13.
- Stojanović, Z., Perić, O., *Krivično pravo posebni deo*, Pravni fakultet, Beograd, 2003.
- Stojanović, Z., *Komentar Krivičnog zakonika*, Službeni glasnik, Beograd, 2012.
- Čejović, B., *Krivičnopravni problemi transplantacije delova ljudskog tela*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 1974, 237.

Zakonski propisi

Krivični Zakonik Republike Srbije – Službeni Glasnik RS, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012 i 104/2013

Krivični zakonik Republike Crne Gore – Službeni list RCG, br. 70/2003, 13/2004, 47/2006, 40/2008, 25/2010, 32/2011, 40/2013 i 56/2013

Kazneni zakon Republike Hrvatske – Narodne Novine, 125/11, 144/12

Kazenski zakonik Republike Slovenije – Uradni list, št. 55/08, ispr., 66/08, 39/09, 91/11, 50/2012

DEPRIVATION OF LIFE OUT OF COMPASSION

Dejan Rešetar

Student of Ph.D. studies at the Faculty of Law,
University of Novi Sad, major in public law

Summary

In the paper, the author at the beginning defines euthanasia and some preliminary issues relevant to the delimitation of the concept of active and passive euthanasia and their significance. The first part will be devoted mainly to the development of the idea of euthanasia. The second part of the paper is criminal justice part. In this part the author gives special emphasis on Serbian legislation and Article 117 and 119 of the Criminal Code of the Republic of Serbia. The author is trying to determine the place of euthanasia in our criminal justice system and wonders whether it is justified that there are two criminal offenses that regulate this issue in the Serbian Criminal Code.

Keywords: Deprivation of life out of compassion, Suicide, Assisting in suicide, Euthanasia and criminal law